

Общественно-политическая газета
Ханты-Мансийского автономного округа – Югры

ХАНТЫ ЯСАҢ

24 августа 2017 года

www.khanty-yasang.ru

№ 16 (3484)

Основана 1 ноября 1957 года

И. Самсонова верум хур

Мүвтел шуши мирәт емәңхәтлә Ёмвоша сәрханл мўв хәнты арәт йилуп щирн ариты айдат не Вера Кондратьева па Нижневартонск вош эвәлт апрәң хәнты эви Екатерина Жукова (Хунзи) юхтылсәңән.

Тәм номерән лўнтаты:

2

Юграйн
шуши мир
рўтьщәты хәрәт
лэщәтлўйт

6

Округ
кәщә не
шуши мир
кўтн

8-9

Даңал ас
хонәңән
емәңхәтл вәс

13

Хә хуят
рәпатая
вөнлтыләс

16

Шуши мирәт
мой вер
оләңән

Югра мўвн шуши мир рўтыщаты хәрәт яма ләщәтлдыйт

Мўвтел шуши мирәт емәңхәтл пурайн Югра мўв губернатор не Наталья Комарова рәпата щирн Сәрханд район Лянтор воша яңхәс.

Н. Комарова юрн хотн

Ши кўтн вўды давәл-ты айлат хәнты хә Клим Кангеров «Хәнты мир хәрые» немпи нявремәт пәты пўншум рўтыщаты тәхия юхтылҗәс. Тәм хәтл мәр рўтыщаты тәхетн вошәң пушхәт рәт ясә-

на, йис вәлупсы верәта, шуши мир әрәщты утә-та вәндтәлдыйт. Ияха лўңәтты ки, 30 няврем тәта рўтыщаты веритәл. Наталья Комарова юрн хотәтн шиваләс па уша павтәс, муйсәр

әмәщ верәта тәта пуш-хәт вәндтәлдыйт.

Округев кәща не ястәс, хуты тәм мосты верәта правительства әх елды нәтты пилд.

— Рўтыщаты хәр мўң яма вантсўв, нявремәт пила путәртсўв, нәмәс-лўв, щит шеңк әмәщ вер. Пушхие тәта рўтыщаты вер тумпийн арсыр шуши мир верәт вәндтәты щир тәйлдәт. Кашәң ол Югра мўв бюджет эвәлт тәм вера вух есәлдўв, ләдн лыв сатәлда вер тәйты хуята нәтты. Ям, хуты нявремәт каш тәйлдәт, увәс мир вәлупсы оләңән уша павәтты. Мўң вант-лўв, лыведа шеңк әмәщ шуши мир хәрәтн рўтыщаты, — лўв лупәс.

Хәнты мир йис пурмәсәт әкәтты па шави-ман тәйты хотн Н. Ко-

марова сыр-сыр йис пурмәсәт вантәс. Щит пурмәсәт тәйты хот па емәң лупасңән, тәд па лўң хотңән, кәрәль па па утәт. Югра кәща не лупәс, хуты мосд мет ар сыр-сыр интерактив-ной хәрәт ләщәтты, ләдн вошәң па па тәхет эвәлт юхтум мира мет әмәщ ат вәс увәс мирәт оләңән уша верты.

Елды вәйтантупсыйн путәртсы, ләдн Лянтор вошн ай хопн яңхты па щитәт верты пәты немасыя әшкола пўншты. Округев кәща не Н. Комарова юхды лупәс, хуты тәм вер оләңән мосты хуятәт пила путәртты мосд, ләдн инумса юхәтты.

Хәнты ясәңа тулмащтәс

Ирина САМСОНОВА

Шуши мирәт нәтупсы оләңән

Әмвошн РИЦ «Югра» хот йитн телевиденияйн, радивайн па газетаитн рәпитты хәннехуятәт вәйт дор тылҗәщ 10-мит хәтәдн «Югра лыднуптәты» тәхи кәща ләңкәр не Надежда Костылева па Югра мўвев Департамент недропользования эвәлт вәлты шуши мирәт велпәсләты муй вўды давәлдты верәт арталәты тәхи кәща хә Евгений Лавров пида вәйтантйылсәт. Мирхот верум кәщәйт лупсәт, хуты шуши әх нәтлдыйт.

Сырыя ияха әктәшум хәннехуятәт едпийн **Евгений Лавров** айкел тәс:

— Югра мўвевн шуши мирәт округевн ләщәтум поступсы щирн иса 2016-мит ол вўш эвәлт па 2020-мит ол вўш вәнта вўды давәлдты, хўд па вой велпәсләты, воньшумутәт әкәтты, вәлды-холты щирлад елды тәты иса кашәң ол мәр нәтлдыйт. Мосд лупты, хуты округевн

вәлды районәт хуши ар щирн ши нәтупсәт хән-тәт, вухадят па юрнәт пәта ләщәтлдыйт.

Ши тумпийн, субсидия вухәтн лыв юкан вўды тәйты па рәт щирн вәлты мўвәтн хәннехуятәт пура-пурайн мәлдыт. Мәнум 2016-мит олн араттелн округев шуши мирәта нәтты поступсы щирн иса 102 миллион шойт вух мәнәс. Ши вухәтн, мўң нәмәстевн, лыв тәм пўш тәрумсыйт.

Департамент недропользования эвәлт вәлты кәща хә айкеләт юпийн «Югра лыднуптәты» тәхи кәща ләңкәр не **Надежда Костылева** лупәс:

— Ма щиремн, ши арат субсидия щирн округев эвәлт шуши мирәта ол мәр мәты вухн лыв тәрумдыйт. Вантә, ши вухәт унтасн кашәң ол хән вәлдәт. Лыв рәпатайладн шуши хәннехуятәт тылҗәщ вух па холумләт. Мосд лупты тәм вер оләңән, хуты мўв илпи таш кәншты әх пида кашащты непекәт хәншум хуятәт округев правительства эвәлт па ән нәтлдыйт. Щимәщ рәт мўвәң әх, вантә, нефтяной тәхет эвәлт лыведа арсыр нәтупсы холумләт. Ар унтас округев кәщәйт шуши мирәт культура нух

алумты щирәтн тәдәт. Кашәң ол мәр Югра мўвев луватн «Вўды лавәлдты әх», «Хўд па вой велпәсләты әх», «Вўрңа хәтләт» па сыр-сыр увәс әхлўв емәңхәтләт вера тәшәңа па хурасәңа ләщәтлдыйт. Ши тумпийн кашәң щимәщ емәңхәтл мәнты пурайн шуши мирлўв верантты неңәт па хә хуятәт лыв ешладн тәса верум дәмәтсухәт, хурамәң вейт па арсыр пурмәсәт, велщи кәтлум хўлдәт, вўды муй кўрәң вой нюхет, воньшумутәт иса ед тыныты веритләт. Ямсыева ки лупты, увәс мирәт культураев тәмхәтл тәп округев правительства әх нәтупсы унтасн елды тәйлдәв па верләв.

Владимир НОСКИН

Пенсия верат олаңан путартсат

Вэйт дор тылащ 10-мит хатлн Нижневарт-ской район Варьёган кэртан юрн мир поэт шөңәт Ю.К. Вэлла немуп музей хотн Радужной вош Россия пенсионной фонд тахи кэщайт немасья хәннехуятат пида вэйтантыйлдсат па дыв пенсия вердал олаңан путремәсәт.

Там вэйтантупсы «Мүвтел шуши мир емаңхәтл» пата кэщайтн лэщәтсы. Шушия вәд-ты хуятат арсыр лы-веда мосты айкеләт пенсияйдал олаңан ямсыева уша павәтты веритсәт. Там йисн Югра мөвевн араттелн 32 шурәс увәс мир вәл, щит: 19 шурәс хәнты, 11 шурәс вухаль па шурәс ветсоткем юрн. Хүд па вой ведпәсләты, дыв юкан вүдыдал давал-ты әх 131 вәнт кәртәтн округев дуватн атәлт

ширедн вәлдәт. Арпеләк хәнты — Ёмвош, Сәрханл па Нижневарт-ской районәтн, вухалят — Кондинской па Сүмәтвош районңан хуши.

Югра мөвевн правил-тельства кэщайт там юхи хәшум олаңн шуши мирәта дыв культура вердал тайты па елды ямсыева нух алумты иса тўңширәна сыр-сыр верәтн нәтләт. Щиты, хән вән кәртәң хоттел хуятат хуши няврем сема питл, аңки-ащи

щит пата 20 шурәс шойт вухн мәдыйнән. Хәнты, вухаль муй юрн мирәт нявремәта вәндтыйлды муй лекшитты тахия тыведт-тухелт яңхты әш сухуптады. Щи тум-пийн вәндтыйлды шу-ши мир пухәта па эве-та детут муй дәмәтты сухәт дәтты вухәт юх-лы педы керәтлдыйт. Мосл лупты, хути там одн «Социально-эко-номическое развитие коренных малочис-ленных народов Севе-ра» поступсы ширн ок-ругев правительства кэщайт 100 миллион шойт вух немасья со-пәсләсәт па щитәт ун-тасн шуши мирәта нәт-ты питләт.

Владимир ЕНОВ

Там ванән Ёмвошн «Профилактика ВИЧ-инфекции» вер олаңан путартсы. Айкеләт ака-ты хуятат пида Югра мөв здравоохранения департамент кәща ләң-кәр не Елена Касьяно-ва па СПИД тахи ух хә Андрей Петровец вэйтантыйлдсәңн.

Атум мәш олаңан

ВИЧ атум мәшн хән-нехә кәшитты питл, хән иммунодефицит вирусн юхәтды. Там мәш ар ширн мәнд. Хәннехә мулды арат тылащ муй па хәскем тәд вәнты кәшитты веритл.

Тамхәтл округевн 14447-кем хуят там атум мәшн кәшитл. Щит мулдыкем 30-39 ол луват хәннехәйт. Дыв эвәлтәда 197 няврем па 47 па мөвәт эвәлт юх-тум хуятат вәлдәт.

Вэйт дор тылащн 20-22-мит хәтләтн округевн кашәң хәннехә уша верты пәкәс, ВИЧ-мәш лүв тайл муй әнтә. Щи вер олаңан тәп лүв вәты питл. Кәшаң әх мә-шәл олаңан па хуятәта путартты ән ләңхаләт. Дыв пәлләт, хути, мосәң, мир дыв пеләда атма, лыкәна вантты питләт. Е. Касьянова лупәл, ху-ты ВИЧ-мәш тайты ху-ят эвәлт дэваса кәшаңа ән йилән. А. Петровец путартәс, округевн юхи хәшум олаң там атум кәшийн мәшитты хәннехә шимда йис. Елды лүв лупәс, Россия поступсәт хуят ВИЧ-мәш тайты хуят рәпата эвәлт йира вүты па ән рәхл.

Мария ВАХ
Хәнты ясәңа
тулмащтәс
Надежда ИЛЬИНА

Вәндтәты верат тәты йилуп кәща

«Югра» немпи айкеләт ака-тты хотн вэйт дор тылащ 8-митн округ вәндтәты па айлат әх верат тәты департамент йилуп кәща хә Алексей Дре-нин пида вэйтантупсы мәнас. Щит лүв олаңмит рәпитты хәтләл вәс.

Лүв иньшәссы, муй ширн олаңмит рә-питты хәтләл мәнас, муйсәр йилуп верат де-партамент хуца тыв-ләт. Юхды лүв щиты луп-пәс: «Олаңмит хәтләлн шеңк давалрт рәпитты вәс, имухты уша верты мосәс, муй мет сыры мосл верты, дәдн хәт-дем әмща ат мәнд». Елды лүв ястәс, муй ширн департамент әх елды рәпитты питләт. Ин шәта верат иса йилуп ширн вердыйт. Мәшәң нявремәт вәндтәты вер ләщәтты пәты йилуп тахи тывл. Щи тумпи департамент хуца па йилуп тәхет тывләт.

Щи юпийн А.А. Дре-нин айкеләт тәс, муй ширн округев луватыйн няв-ремәт экзаменәт мә-сәт. Там одн 9,5 шурәс няврем экзамена яң-

хәс. 33 эви-пух рүщ ясәң па математика хува-т экзаменңан 100 баллән мәсәт, щит эвәлт рүщ ясәң хува-т экзаменәт мет ар хуят яма мәс. И процент арат нявремәт имухты рүщ ясәң па математика хува-т экза-менңан мәты ән верит-сәт, ширн кимит пүш яңхсәт. «Рәхл лупты — Югра мөв нявремәт яма экзаменәт мәсәт», — лупәс А.А. Дренин.

Әхәт лүв лупәс, хути-са округев хува-ттыйн немасья комиссия әх яңхсәт па вантсәт, муй ширн хәтл мәр нявремәт тайты хотәт па ашко-лайт йилуп вәндтәты ола-лэщәтман вәлдәт. Ин хулна кәт тахи вантты хәшәс. Ин районәтн па вошәтн 50 процент арат ашколайт ямсыева лэщәтман вәлдәт. Вэйт

дор тылащ 15-митн худыева ашколайт йилпатлдыйт.

Вэйт антупсы йн А. Дренин лупәс, ин вулаң вер — щит итәх вәндтәты верат неком-мерческой тәхет әха-тәты мосл. Вантә, ин хәтл мәр ай нявремәт вантман тайты итәх хотәт некоммерческой тәхет әхн тәдыйт. Ям арат ол юхды тәп хәлум щимәщ хот вәс, ин — 17. Там одн щи вера 22 миллион шойт вух мәсы.

Мирхот пурайн Сәр-ханл вошн йилуп ин-новационно-образо-вательной тахи па округев хува-ттыйн кванториум хотәт пүншты вер олаңан пу-тартсы. Щи вера Рос-сия бюджет эвәлт нә-тупсы вух мәды. Тәнял Нефтеюганск па Югорск вошәңнән пүншум кванториум хотәна мосты пурмәсәт дәтты пәты 20 миллион шойт вух мийләсы.

Людмила СПИРЯКОВА

Вухаль мир поэт хэ ӕнтәма йис

Вейт дор тыдӕш 14-мит хӕтӕдн Ӕмвошн вухаль мир вудаң поэт хэ Андрей Семёнович Тарханов ӕнтәма йис. Мосл лупты, хуты дӕв СССР журналистӕт, Россия писателӕт Союз тӕхеңа луңман вӕс, Ӕмвошев па Ханты-Мансийской автономной округ — Югра почётной гражданина вӕс.

Андрей Семёнович шӕнӕт вӕлупсы хӕватн хӕншум хурамӕн стихӕт иса арсыр мирӕт поэтӕтн дыв рӕт ясӕндада тулмаштӕсыт: украинской, киргиз-

ской, болгарской, венгерской, финской па чешской. Арсыр ӕмӕш стихотвореният тумпийн дӕв вухаль мир йис путрӕт муй моньшӕт тӕса хӕншӕс. Поэт шӕнӕт рӕт мӕвӕд

па дӕв пӕндӕдн вӕлты хуятӕт шеңк сӕмӕна тӕйсӕдӕ. Щит пӕта кашӕн йидпа етум киникайл хуши ши олдӕнн путӕртӕс па непека нумӕсдал пунӕс.

Иса 1990-мит ол вӕш эвӕлт па 1997-мит ол вӕнта Андрей Семёнович шӕнӕт Угро-Ямальской писателӕт тӕхи кӕшӕ хӕя рӕпитӕс. Ӕхӕт Ӕмвош писателӕт Союз тӕхи ответственной секретарь хӕя павтӕйдса. Ши вер тумпийн Мӕвтел мир финно-угрӕт киникайт хӕншты ӕх хота луңман вӕс. Вӕлупсы хӕватн тӕнширӕна арсыр литературной рӕпатайт

вермал па хурамӕн непека хӕншмал пӕта А.С. Тарханов шӕнӕт сыр-сыр мойдупсӕтн мийдӕсы. Щиты дӕв «За развитие культуры народов Севера», округев губернатор па шӕлта Россия мӕвев А.Т. Твардовской немуп литературной мойдупсийн, «Дружба народов» орденӕн па арсыр мевӕд посӕтн катлуптӕйдсы.

«Хӕнты ясӕн» па «Луима сӕрипос» газетайн рӕпитты ӕх вухаль мир поэт хэ ӕнтәма ювум пӕта дӕв рӕтлада-ширлада шалаң ясӕн китдӕт!

Владимир ЕНОВ

Маина Афанасьевна Лапина иса нӕмты питдӕв!

Вейт дор тыдӕшн 14-мит хӕтӕдн округ мир учӕной вудаң не Маина Афанасьевна Лапина (Неттина) вӕтшӕсӕв. Дӕв 1951-мит олн вӕн кер тыдӕш 30-мит хӕтӕдн Сӕмӕтвош районӕн Тӕк кӕртӕн сема питӕс. Ӕшкола юпийн Пулӕнавӕт вошн культпросветучилищайн вӕндтыдӕс, щит етшуптум артӕн Ямал мӕвн рӕпитты питӕс. 1990-мит олн Ханты-Мансийской автономной округн Управление культура хотн ух дӕнӕр неңа вӕс.

Ар ол Маина Лапина наука ширн Обско-угорской инс-

титутн прикладных исследований па разрабoтoк рӕпитӕс. Щӕта 19 ол арсыр верӕт дӕшӕтӕс, кӕшӕя вӕс. 1997-мит олн вӕн учӕной нем холумтӕс, ши пӕты «Традиционная хантӕйская этика» диссертация непека хӕншӕс. 1998-мит олн «Этика и этикет хантов» киника верӕс, щит ар пӕш есдӕйдсы. Маина Афанасьевна айдат хуятӕта шеңк нӕтӕс. Тӕта ар пелӕк шуши мир

рӕпитсӕт, дыв ванкӕтды ай кӕртӕта янхсӕт па ям ясӕн па вӕлупсы вӕйтты ӕх эвӕлт моньшӕт, йис путрӕт, арӕт нух хӕншсӕт. Щит, вантӕ, мет лутӕн вӕн верӕт.

2002-мит ол вӕш эвӕлт М.А. Лапина хӕнты моньшӕн киника дӕшӕтты вӕянтӕс, щит «Памятники фольклора народов Сибири и Дальнего Востока». Тӕм непека мӕвтел мира шеңк мосл. Ши тумпийн «Тӕк ики вӕлупсы» (1997), «Тӕк ӕх йис путрӕт» (1999). 2011-мит олн культура департамент грант унтасн кимит «Тӕк ӕх йис путрӕт» сборник еслӕс. Дӕв «Хӕнты ясӕн» газета пӕты иши ар верӕт дӕшӕтӕс. Мосты пурайн, хӕнты ясӕн газетая арсыр верӕт олдӕнн

хӕншӕс щит айкелӕт, йис путрӕт, моньшӕт.

Маина Афанасьевна финно-угрӕт олдӕнн ар путӕр китыдӕс. Дӕв учӕной ӕх пида ванкӕтды вӕйтӕнтыдӕс па ши мухты ар верӕт дӕшӕтӕс. Мосл лупты, М. Лапина мӕвтел мирхотӕтн ванкӕтды докладӕт дӕнӕтӕс. Хӕнты хуятӕв 15 ол Ямал мӕвн айдат ӕх па ши юпийн Ӕмвошн ӕвет па пухӕт вӕндтӕс. Няврӕмӕт пида дӕвела шеңк ӕмӕш вӕс. Ши вӕндтум ӕх округ луваттӕйн рӕпитдӕт па дӕвек иса нӕмман тӕйсӕд.

Маина Афанасьевна Лапина мӕн сӕмдӕвн иса хӕшд, дӕвек нӕмты питдӕв!

Раиса
РЕШЕТНИКОВА

Шульгин яйңан «Ханты ясаң» газетайн рәпитсәңән

Микуль Шульгин

Микуль (Иван) Иванович Шульгин — олаң-мит ханты мир поэт — тәндуп тыдәш 1-митн 1940-мит одн Мувхоткәрт Шурышкарской район Ямало-Ненецкой автономной округ хуца вой-хүд велты хә, Вудаң Отечественной даһын даясум хә Иван Филиппович Шульгин хотн сема питәс.

Асов кәртән лапәт класс вәнты вәндтыдәс, едлы Муши кәртән ашкола етшуптәс. Ши юпийн Ленинград вош А.И. Герцен немпи педагогической институт вәндтыдты питәс. 1961-мит одн айдат пух увәс мир писателят олаңмит конференцияйн вәс. 1962-мит одн дүв ханты ясаңән

хәншум стихдад «Мави Ас» киникайн есләс.

Институт етшуптумал юпийн Ёмвоша юхтәс. Тәта «Ленинская правда» немпи рүш ясаңән етум округ газетайн литературной сотрудиника вәс. 1963-мит одн Микуль Шульгин «Ленин пәнт хүват» немпи округ ханты ясаңән етум газетайн тулмаштәты хуята рәпитты вүсы. Ши олаңт пурайн дүв ар стихәт «Ленинская правда», «Ленин пәнт хүват», «Красный Север», «Тюменская правда», «Литературная газета», «Советская Россия» газетайтән па «Октябрь», «Огонёк», «Смена», «Урал», «Дружба народов» па па журналатн хәншәс.

Щәдта Микуль Советской Армияйн слу-

житәс, ши юпийн Ёмвоша керләс. Тәта народной творчества хотн методиста рәпитәс, щәдта округ краеведческой музейн научной рәпатнека вәс. Юхи хәшум олаңт М.И. Шульгин Ямал мұв Шурышкарской район Горки вошн вәс.

«Ханты ясаң» газетайн рәпитты ёха шеңк әмәш, хуты тәта хәнты ханты мир поэт Микуль Шульгин рәпитәс.

Лыпәт енумты тыдәш 22-мит хәтләтн 2007-мит одн Микуль Шульгин әнтәма йис, дүв стихдад па газетайн хәншум путәрдад мұң непекев хуца иса хәшдәт.

Василий Шульгин

Василий Иванович Шульгин 1952-мит одн

Мұвхоткәртән Шурышкарской район Ямало-Ненецкой автономной округ хуца сема питәс. Асов кәртән нивәд класс етшуптәс, ши юпийн Ёмвошаң педучилищайн вәндтыдәс. Щәдта 1972-мит одн Ленинград вошн А.И. Герцен немпи пединститут увәс мир институт хуца вәндтыдты однитәс. Ши олаңт дүв «Ленин пәнт хүват» газетаева дүв олаңдн па вәндтыдты вер олаңән путәр китәс, ин ши путәр лұңтаты!

Институт етшуптумал юпийн Ёмвоша вәдты па рәпитты юхтәс. Ям арат од «Ленин пәнт хүват» газетаевн рәпитәс, щәдта округ кәща хотн рәпитәс. Ин рүтьшуман вәд.

Людмила СПИРЯКОВА

Вуся ясынҗ Ленинград эвылт

Ямало-Ненецкий округ Шурышкарской район Асов кортны ма нивыл класс етшуптумем юпийн юхытсум вонлтыылты Ханты-Мансийской педучилищайа. Сора мансыт нял ол педучилищайны. 1972 олны педучилища етшуптумем юпийны ма мухты мансум вонлтыылты Ленинград воша Герцен нәмпи пединститута. Си хорамынҗ вош олынҗн ма холлисум лохыслам па нәпекыт хуват.

Ленинградны ляль порайн вос ма асем, па медальлал кутн лув тайл медаль «За оборону Ленинграда», Ленинградн вонлтыилыс ма яюм.

Ленинград воша ма олынҗны юхытсум тутанҗхонп Московской вокзала. Вос етн, патлама йис. Мухты этсум Невской проспекта. Ма шивалысум хорамынҗ тутыт вош хуләт хося, вон, карась хотыт. Ма есялтәм маныл ар мир, лыв, алпа, хол пела тәрмалылыт. Вош хуләт хося ма шивалысум ар хорпи машинаит.

Ленинград вон, хорамынҗ вош. Ин вош хося нял мултас миллион хоят. Вош омысл похрыт хося. Си похрыт кутн карты нурлыт верман воллыт.

Мунг институтэв Северной отделенияын вонлтыиллыт нявремыт овыс мув ар тахет эвылт. Сята нанҗ шивалылын арсыр мир, си кутн: юрныт, сараныт, хантәт, мансет, эвенкыт, нивхыт, якутыт, чукчет, эскимосыт па па ёх. Мунг хон институтэв етшуптытэв юпийн манлув ропитты рут овыс мувева. Ал волтэвн мунҗ

тотлилыков автобусной экскурсията, янгхлук киная, театра. Мунҗ тайлув якты ансамбль, хотя яклув овыс мир якыт.

Мунҗ северной отделенияев хося вол студенческой научной общества. Сята нявремыт ханшлыт ям ропатаит лыв рут ясынҗлал па волупсылал олынҗн. Ям ропата там ванны ханшис юрн эви Лена Лапсуй, лув вонлтыил ветмит курсны. Лув актыс ар юрн моньсь. Ханты эви Груня Песикова учёной Николай Иванович Терёшкин пила ханшсанҗын букварь Сургутской район ханты нявремыт пата. Ма лохсәм Аркадий Гашилов ханшис ропата лув конкурса мийлислә, ситл пата масы дипломн. Ма ханшсум ропата «Муя па симысь нэмыт тайлыт хантәт волты тахет».

Мунҗ отделенияев хося ветмит декабрыны воллийл вон емынҗхатл. Си порайн кашинҗ округ нявремыт эсыллыт хорамынҗ газета па верлыт концерт. Там пуш мунҗ па ям етнхот верынтысум. Мунҗ ханшсум сценарий, си кеша ву-сув ханты поэт Микуль Шульгин па маньси поэт Юван Шесталов стихыт. Эсылсув вон хорамынҗ газета «Рут муве».

Там каникулы сыс мар ма войтантыилсум мунҗ овыс поэтлув пила, окружной радио хуват потыртсум ханты ясынҗны. Янгхсум Ханты-Мансийск вош хуват, войтантыилсум А.Н. Лоскутов пила, лув вол музей кося хоя, хув потремысмын...

Василий ШУЛЬГИН
Ленинград А.И. Герцен
нәмпи пединститут

студент
«Ленин пәнт хүват», № 6
(1424), 8 февраль 1975 ол

Округ кәшә не шуши мир кўтн

Вәйт дор тылӑшн 9-мит хӑтӑлн Мўвтел шуши мирӑт емӑнхӑтӑл посталы. «Торум маа» йис пурмӑсӑт ӑкӑтты па шавиты тӑхийн рӑпитты ӗх тӑм пўш емӑнхӑтл «Югорская Долина» рўтышӑты тӑхи пўнӑлн лӑшӑтсӑт. Тӑта юрн хот, шуши мир ӗрӑшты па юнтӑн хӑрнӑн версыйт. Пӑршӑн хотн «Лўн пурӑйн верум пурмӑсӑт» вандтупсы лӑшӑтсы.

Турн эвӑлт дӑпи сӑвлӑт

Алӑнсаты шив Югра мўв губернатор не Н. Комарова, Ёмвош кӑшӑйт, вошӑн па мойна юхтум хуятӑт, нявремӑт ӑкӑтсӑт.

Вўшӑ ясӑт юпийн округ кӑшӑева вандтупсы альты питсы. «Торум маа» хушӑ рӑпитты вухаль айлат хӑ А. Брусницин хўд велпӑслӑты пурмӑсӑт: пӑн, холуп, сойп, вар па пилт олӑнӑн айкел тӑс.

Н. Коротецкая па Н. Коновалова турн эвӑлт дӑпи сӑвсӑт па ши вера губернаторӗв ешӑ вӑндтӑсӑн. Н. Краснопеева нявремӑта па мойна юхтум мира вандтӑс, муй ширн сўмӑт юх лыптӑт эвӑлт ай аканят верты. Йис верӑт яма вӑты вӑна пелка ювум имет: Л. Зубакина, Г. Шиянова па М. Рябова ӗнтӑсты па тунты эвӑлт сыр-сыр хушӑпӑт лӑшӑтты верӑт альсӑт. Ӗрӑшты хӑрн Югра мўв кӑшӑев ӗхӑл эвӑлт нӗдӑт еслӑс па

вантӑс, хутыса нявремӑт апрӑна ӗхӑл шӑпи навӑртты па юх шӑп тывелт-тухелт талты хошлӑт.

Ши юпийн мойна юхтум мир «Торум маа» катра пурмӑсӑт лавӑлты хота вохсыйт. Тӑта вухаль мир писатель Юван Шесталов шӑнӑт пӑта пўншум музей хот йит вандтӑсы. Сырыя Н.В. Комарова мет олӑн «Юван Шесталов» немпи кӑсупсы хушн хутум хуятӑта пӑмӑшпа ясӑт лупӑс, вантӑ, дыв ар ӗр пундӑт, лӑлн шуши мир рӑт ясцев па культураев елды ат вӑс. Щит М. Рябова, В. Банк, Р. Решетникова па В. Кондратьева.

Елды музея юхтум шуши мир округ кӑшӑ не пилӑ путӑр тӑсӑт. Дыв Ю. Шесталов 80 ол сема питум хӑтл вуш эвӑлт постӑты хӑтлӑт олӑнӑн путӑртсӑт. Вухаль мир поэтесса ими С. Динисламова лупӑс,

Ю. Шесталов музей хот йитн

хуты тӑм музей хот йит пўншум юпийн шуши мирлўв ванкўтлы сыр-сыр вӑйтӑнтупсӑта, лўнтупсӑта па ӑл ширн путремӑты шив ӑкӑтшийдлӑт. Айлат хӑнтӑт па вухӑлят лўнӑтты арӑт хӑншты питсӑт, щит пӑты шуши мир литература вер елды вӑл. Тӑм ванӑн «Литературное наследие Югры» йилуп киника етӑс. Щӑта 44 хӑнты па 30 вухаль ӗхлўв хӑншум путрӑт па лўнӑтты арӑт хӑншман вӑлдӑт.

Ушӑ йис, хуты лыпӑт хойты тылӑшн 20-23-мит хӑтлӑтн Ёмвошн «Шесталовские чтения» научной-практической лўнтупсы верды. Тыв Россия вошӑт па па хон пелӑк мўвӑт эвӑлт учӑной мир юхӑтлӑт. Мет ям вӑс ки, лӑлн тыв аршӑк учӑной хуятӑт ат юхӑтсӑт, тӑп вохты вера вух шимл. Н. Комарова юхды лупӑс, хуты тӑм ванӑн Россия луваттйин увӑс мирӑт вӑлупсы вантман тӑйты пӑты немася фонд тӑхи пўншсы. Щит пӑты шив вохты непек китты рӑхл, лӑлн мосты учӑной ӗх мўн лўнтупсӑва ат юхӑтсӑт.

Югра мўв шуши мир вӑна пелка ювум тӑхи кӑшӑ хӑ А. Константинов Сўмӑтвош район Ванзетур кӑртӑн лӑшӑтум ай хопӑтн лӑвӑлды кӑсупсы олӑнӑн айкел тӑс па лупӑс, лӑлн тӑм кӑсупсы елды мўвтел мир округ губернатор кубок кӑсупсыя ат версы. Югра мўв кӑшӑ не ши вер пилӑ кашӑшӑс.

«Хӑнты ясӑн» па «Луима сӑрипос» ух редактор не Р. Решетникова Нуви сӑнхум районӑн вӑлды не А. Ледкова китум 1968-мит олн Юван Шесталовӑн хӑншум киника па Светлана Кононова шӑнӑт лӑшӑтум путрӑт «Рӑт муvemн вӑсум...» немпи непек «Торум маа» музея мойлӑс.

Хӑнты мир учӑной ими Е. Нӗмысова лупӑс, хуты дыв тӑм лўнӑн М. Шульгин шавиюм тӑхия янхсӑт. Щӑта вӑлды мир мўн поэтлўв па писательлўв мосман тӑйлӑт па киникайла лўнӑтлӑт. Сӑрханд мўв эвӑлт хӑнты арӑт йилуп ширн ариты не В. Кондратьева округев кӑшӑ неӑа арлад мойлӑс.

**Ирина
САМСОНОВА**

Софья Максимовна Каксина (Тарлина) Касум кэрт не, ма лүв пидэла 10-мит классан Поднавят ашколайн вэндтылдсум. Ши пурайн, вантэ, Касумн па Ванщавят кэртнән хуши айлат ёх тәп нивд класс етшуптылдсат. Нявремәта елды 9-10-мит классатн вэндтылдты пәта Поднавят кэрта мәнты мосас.

Касум кэрт ёх олаңан хәншәс

Ма хуты лүвел нәм-дем, Софья — апрәң па нумсәң эви, тўңширәңа вэндтылдәс па ям ләйңа вәс. Ашкола юпийн, лүв Ёмвоша педучилищайн вэндтылдты мәнәс па щадта заочной ширн Ленинград вошн А.И. Герцен немпи институт етшуптәс. Ин лүв ашколайн нявремәт рәт ясәна вэндтуман рәпитл. Софья Максимовна айлат классатн нявремәт пәта вэндтылдты киникайт хәншәс, рәт ясәң вэндтәты программа верәс.

«Ханты ясәң» газетая Софья 90-мит олаңн хәншты питәс. Мет олаң хәншум путрәд Ванщавят кэртән верум «Якты ёх» немпи районной фестиваль олаңән. Лүв ши пурайн

«Амня юхан не» хәнты арәт ариты па якты тәхийн вәс па дыв ши еманхәтлә янхсәт. Ши мурта лүведа ши еманхәтл сәма питәс па хәнты газетая айкел хәншты нумәс верәс.

Ши юпийн айкемн арсыр айкеләт «Ханты ясәң» непека китты ши питәс. Лүв нявремәт вэндтәты неңәт В.М. Вокуева, Г.А. Обатина, О.М. Филиппова, Н.С. Себунова па па хуятәт олаңан хәншәс. Ши тумпи арсыр вертут верты имет, вўды тащн рәпитум ёх олаңан лүв эвәлтәла пищмайт юхтылдсәт. Айкеләт тумпи хурәт па верәс па газетая китылдсәлэ.

Софья Максимовна рәт ясәң олаңан тыштәл, муй ёрд юхәтл,

С.М. Каксина ашколайн

Ёманхәтл пурайн

хәнты ясәң давәл-ман тайты пәта, щит верл. Муй лүв вәлдэ, щит нявремәта елды хәйләлдэ. Щимәщ хән-

нехуятәт унтасн мўң хәнты ясәев худна дылаң.

Надежда ВАХ

Әмәщ кәтнән

Тәм лўңән ма янх-сум Лорвоша. Щәта ма вәйтәнтсум әмәщ кәтнән пида: Василий Владимирович па Светлана Петровна Пякнән. Лын айлат хуятнән, сәмәңа тайләл-дән рәт мўвән. Василий — «Нумто» община кәщая вәл. Общинаелн рәпитл 56 хуят. Тәм одн дыв нәмәсләт дәтты кэрт мирел эвәлт воньшумут, нохәрсем, нюхи, хўд па тыныты

щитәт Лорвош хонәң вошәтн вәдты мўв илпи вуй холумты ёха.

Света ашколая питтал вәнта аңкел-ащел пида вәс вўды тайты 10-мит бригадаян. Вера сәмәңа лүв тайсәлэ Екатерина Кирилловна Аликоваял, ар путәр, моньщ тайл ши имие. Путәртәл, ари-тәл кўтн дын Светлана пида пәнт ёнтләңан акань ернаса, аканят верләңән. Ашколайн вэндтылдмадн Светлана

лүведа хәнты ернас ёнтәс, ашкола етшуптумәл юпийн дыведа па яй-ла ёнтәс ләмәтсүх. Ин Светлана Петровна верл хәнты па юрн ар хурамәң пурмәс. Ма дыв хущеда юхәтмемн, лын Галина Петровна Вилла пида ёнтсәңән хурамәң ной сәх. Ашколайн вэндтылдмал вўш эвәлт Светлана сәмәңа тай-сәлэ сәк кәрәтты вер. Игорь па Илья немуп кәт пўхнәд па икел лүв дэ-

щәтләлдэ хошум вейн, молупшийн. Тәмиты тәса верты пурмәсад пәта Светлана Петровна 2000-мит одн апрельн вохәнтса Нуви сәңхум воша II окружной «Таланты Югры» немуп вандтупсыя. Василий Владимирович па Светлана Петровна! Нын шеңк ям вер верләтн мўң рәт мўвев пәта. Вән пәмәшипа нынана!

Софья КАКСИНА,
Нуви сәңхум район
«Ханты ясәң» № 48
(2816) 1 декабря 2001 г.

Даңал ас хонӕнӕн ӕмӕш

Емӕнхӕтла юхтум мир

Р. Решетникова, М. Волдина, В. Сондыков,
В. Куриков

Вӕйт дор тыдӕш 13-мит хӕтӕдн Ёмвошн мойна юхтӕйдты хӕннехуятӕт пӕты «Вӕнт кӕрт» немпи рӕтыщӕты тӕхийн вошӕн па па вошӕт, кӕртӕт эвӕлт юхтум арсыр мирӕт «Ма ай мирием» немпи вӕн емӕнхӕтла ӕктӕцийдсӕт, дӕдн ияха Мӕвтӕл шуши мирӕт емӕнхӕтл постӕты.

2005-мит од вӕш эвӕлт Югра мӕвевн вӕйт дор тыдӕш 9-мит хӕтӕдн Мувтӕл шуши мир емӕнхӕтл постӕты питсы. Тӕм вӕйтӕнтупсы кашӕн мӕвн шеӕк мосман тӕйды. Округевн йистӕдн 30 шуӕс мултас хӕнтӕт, вухӕят па юрн мирӕт вӕлдӕт. Щирн Мувтӕл емӕнхӕтл шуши мира шеӕк сӕмӕн па ӕмӕш.

Хӕтл кӕтупн «Вӕнт кӕрт» немпи рӕтыщӕты хӕра арсыр мирӕт хурамӕн, едпӕн дӕмӕтсухн ӕктӕцийдсӕт. Тӕта ӕнтӕ тӕп вошӕн увӕс мирлӕв, Нягань, Лянтор, Нижневартовск, Нефтеюганск, Кондинской, Югорск вошӕт, Нуви сӕнхум район Ваньщавӕт кӕрт, Ёмвош район Шапша кӕрт эвӕлт арӕн, якӕн

па верӕн хӕннехуятӕт вӕсӕт.

Емӕнхӕтӕдн арсыр ай хӕрӕт рӕпитсӕт. Щит «Ариты па якты ӕх», «Верӕн ӕх», «Нумсӕн ӕх», «Кӕсты ӕх», «Хӕд вел-пӕслӕты ӕх», «Еплӕн летут», «Ӕрӕн ӕх» па па утӕт.

Сырыя «Ариты па якты ӕх» немпи хӕрн мойн мира ӕмӕш якхот вандтӕсы. «Югра дыл-нуптӕты» оса тӕхи кӕшса лӕнӕкӕр не Надежда Костылева эвеӕн па хилнеӕнӕн пида йис як яксӕт. Ёмвошӕн «Югра хӕсыет» немуп арӕн-якӕн эвет па пухӕт ищи апрӕна па хурамӕна

якӕт вандтӕсӕт. Шапша кӕртӕн нявремӕт пида рӕпитты юрн ими Лидия Алясова «Мощ хот» немпи тӕхия луӕум арӕн па якӕн пушхӕт пида юхтӕс. Тӕм нявремӕт шеӕк ӕмша увӕс мир культураев вандтӕсӕт. Лянтор эвӕлт юхтум хӕнты арӕт йилуп щирн ариты не В. Кондратьева шеӕк хурамӕна арӕт арийс. Ас-угорской айдат ӕх тӕхи кӕшса хӕ Виктор Банк емӕн як вандтӕс. Арсыр якӕта вандтӕты ими Маргарита Рябова ӕмша йис па йилуп щирн арийс па якӕс. Ёмвош «Дылӕн союм» эвӕлт «Торые» немпи нарӕсты

Нӕд есдӕл

А. Анадеев па К. Шадрина

Н. Костылева эвеӕдӕл
па хилнеӕдӕл пида

емӐҢХАТЛАТ ВӘС

хуятһан, щит Алексей Решиков па Оксана Вадичупова, нарӑсьюхн па торсаплӑюхн юнтсаһан.

Хӑнты мир учёной ими Евдокия Нёмысова ӕктӑшум мир ещӕлт лупӕс:

— Тӕм хурамӕн тӕхи ма енмум мӑвием иты. Лаӕл ас педӕ вантемн имухты нумса юхӕтлуд, ай пураемн иты шив мӕртӕтлӑты. Вантӕ, катра мӕнема ям арат хӑл ведпӕслӑты мосӕс, лӕдн тыв Ёмвоша вӕндтӑйлдты юхӕтты. Ма щиремн, тӕм омсум «Вӕнт кӕрт» Лаӕл ас хонӕһан — щит шеӕк хурамӕн тӕхи, елды мӑңева мосл ищиты тӕта вӕйтантӑйлдты. Тӕмхӕтл ма лӕӕхалуд «Вӕнт кӕрт» кӕщайта киникайт мойдӑты, лӕдн тыв мойӕа юхтум кашӕн хӕннехӕ мӑң култураев, йис вӕлупсӕв па вудӕн хуятлӑв оӕӕһан ат вӕсӕт.

Елды хӕнты мир поэтесса ими Мария Волдина ясӕн вӑс па путӕртӕс, хуты Лаӕл ас — щит емӕн ас. Йистелдн кашӕн юхан мирӕв хӑлдн лапӕтсӕлӕ, щит пӕты Югра мӑвн вӕлты ӕх — ӕрӕн, так па рӕпата педӕ сӕмӕн.

Щӕлта «Югра лылдуптӕты» оса тӕхи кӕща не Людмила Алфёрова вӑща верӕс. Хошум ясӕнӕт юпийн лӑв мет апрӕн па нумсӕн Ас-угорской айлат ӕх ишӕк непекӕтн катлуптӕслӕ. Щи кӑтн «За верность Северу» немпи мевл пос Ас-угорской айлат ӕх тӕхи кӕща Виктор Банк па Сӕрханл мӑв хӕнтӕт щирн арӕт ариты айлат не Вера Кандратьева ӕша павтӕсӕн. Щи тумпийн

йис верӕт яма вӕты имет па хӕйт, осарӕпата тӕты хуятӕт ищи мойдӕс.

«Новости Югры» гӕзетӕйн рӕпитты айлат вухаль не Наталья Анадеева Саша пухл пида мойӕн мир ещӕлт «Вет ясӕн вухаль щирн» немпи проект вер ванлтӕсӕн. Ӕктӑшум мир пида дын мет вудӕн вет ясӕн лупсӕт. Вантӕ, щиты айлтыева ясӕн вӕндтӕты рӕхл.

«Верӕн ӕх» немпи хӕрн йис верӕт яма вӕты хӕнты па вухаль имет ӕнтум пурмӕсӕт ванлтупсыя лӕщӕтсӕт. Тӕта Ёмвошн вӕлты Людмила Зубакина, Галина Шиянова, Марина Лонгортова, Виктория Сызарова, Нягань вош ӕвӕлт юхтум апрӕн вухаль ими Клавдия Шадрина вӕсӕт. Дыв щӕшкан ӕвӕлт ӕнтум ернӕсӕт, вӑды сух ӕвӕлт лӕщӕтум тӑтшанӕт, ай хырыет, кӑр лӕмӕтсухӕт, аканят, юнтупсӕт, вейт, посӕт па па хурамӕт ванлтӕсӕт па тынысӕт.

ЩИ тумпийн «Торум маа» йис пурмӕсӕт лавӕлман тӕйты хотн рӕпитты ӕх нянь падты вер оӕӕһан ванлтупсы лӕщӕтсӕт. Тӕта сыр-сыр ан-сӕнӕт, кев пӑтӕт, кев картанӕт па па щӑнкӕт ӕнтӕ тӕп вантты рӕхӕс, каврум хӕнты няние ищи дety веритсӑв.

«Нумсӕн ӕх» хӕрн мойӕа юхтум хуятӕта арсыр шуши мир юнтут ванлтӕсы па вӕндтӕсы, муй щирн дыват нӕмӕсман верты.

«Касты ӕх» немпи хӕрн шуши мир ӕрӕшты верӕт ванлтӕсы. Тӕта ӕктӑшум ӕх апрӕна па тӕка кӑтӕдн ӕрӕшсӕт. Дыв

Дӕхсӕнӕ вӕлты пӕты емӕн тӑт вӑщитсы

Верӕн имет

ӕхӕл ӕвӕлт нӕлӕт ӕсӕлсӕт, ӕхӕл шӕпи навӕртсӕт, юх шӕп тывелт-тухелт талсӕт, катлӕнтӑйлдсӕт па па щирн кӕссӕт.

«Еплӕн детут» немпи хӕрн мойӕа юхтум имет, икет, айлат ӕх, нявремӕт увӕс мир детутн лапӕтсыйт. Тӕта кашӕн хӕннехӕ хӑл хошум йиӕк, воньшумутӕн нянь, хӕнты кӕрн верум еплӕн нянь дety па лыптӕн шай яньщты веритӕс.

«Ӕрӕн ӕх» немпи ӕрӕшты хӕр ай пусл хуша лӕщӕтсы. Шуши мир айлат ӕх тӕта айлтыева ай хопӕтн довӕлсӕт.

«Вӕнт кӕрт» рӑтыщӕты тӕхи кӕща хӕ Олег Шатин

ясӕнӕт щирн, тӕм хурамӕн кӕртые иса мойӕн хуятӕт пӕты лӕщӕтсы, лӕдн тыв юхтӑйлдты ӕх яма па тӑнщирӕна ат рӑтыщӕсӕт. Па мӑвӕт ӕвӕлт тыв юхӕтты мойӕн хуятӕт мӑң мӑвев па тӕта вӕлты шуши мир оӕӕһан аршӕк вӕты питлӕт. Щит мӑң мирев пӕта вӕн унтас тӕл.

Мӑң нӕмӕслӑв, хуты тӕм одн Мӑвтӕл шуши мирӕт емӕнхӕтл мет яма Ёмвошн мӕнӕс. Щи арат вошӕн мир тыв юхтылӕс, кашӕн хӕннехӕя тӕта амтӕна па ӕмща вӕс.

Ирина
САМСОНОВА

Мин На́ста имаем пи́да ши ма́ндумн ай хопа́н ры́пакә́т ху́щи Монхи́ дора. На́ста — ши́т а́щем, Григо́рий Серге́евич, у́пи. Лү́в Ми́шка кө́рт пү́ңа́дн Ю́рьевской пу́са́дн атэ́лт вэс, хо́п ю́х пайн ай хоты́е та́йс. Лү́в шэ́та хо́луп ома́сл, па́ дэты ху́дые ё́ша пава́тл, ё́нтә́сл. Ма́ лү́в ху́щеда́ иса́ пид па́та вө́лдясум.

Хопи́ем тю́л-тю́л, дэпи́ем пу́л-пу́л...

А́ңкем па́ а́щем Монхи́ дорн ры́пакдә́снә́н, брига́да пи́да вө́снә́н.

Ры́пакә́т ху́щи ю́хә́тсумн, ня́р ху́л деса́н па́ шай я́ньшсумн.

Шэ́лта ма́ а́щем пи́да хо́луп вантты́ ма́нсум. Ши́ ху́ты ар ху́дые ё́ша пава́тсумн: су́рхә́т, ме́втә́т, сорта́т. Су́рәх ху́л ме́т

ар вэ́с. Тә́хә́д су́рхә́т, ме́втә́т хо́лпә́н ня́химе́д. Ши́тә́т, ву́шма́лты па́ты, йи́ра ву́слумн. Ды́лаң ху́дә́т па́ а́щемн ня́р ту́рна пу́нсайт, пла́шкоута́ тә́слумн.

Ху́лдү́в пла́шкоута́ ма́слумн, па́ а́ңкем шө́ма́х верты́ омса́с па́ ву́й ву́шма́лты вө́н пү́та ху́лдал пу́нсә́лэ па́ ратха́ра иха́тсә́лэ.

Шө́ма́хдал па́ сорты́ нух иха́тсә́лэ.

Му́ң се́мьейе́в каша́ң лу́ң ко́лхоз брига́да́йн ве́дпә́слә́с, ма́ иса́ па́на́н я́нхсум. Ма́ Конди́н рө́тдам — и́щи ве́дпә́с ё́х. Ше́ңк вө́н ама́т вэ́с, хө́н та́м о́д ры́пак ема́ңхә́тә́дн му́ң опра́щ неме́в ха́ншум е́рна́сә́н ма́сыю́в.

Яма́л му́в эва́лт На́дя у́пем ю́хтыдә́с, лү́в та́м сү́сн 60 о́да йи́д. Ма́ лү́веда́ я́м ву́ща я́саң ки́тлум, ня́времла́д, хи́дыдал пи́да ху́в нө́пә́т ат вө́д!

Ва́ля а́палне́ңе́м Каса́м му́ва́н вө́д, лү́в 50 о́да йи́с, на́ң, Ва́ля, ве́щката́ вө́да, ар му́вн я́ңха́ я́м а́риет а́риман, а́прә́ң я́кә́т я́кман, тә́с ха́нты пу́рма́с ванлту́ман.

А́ңке́л-а́щел я́йңа́д пи́да

Витя́ я́юм се́ма пи́тум Ва́нша-ва́т кө́ртә́дн рө́пита́л, ве́дпә́слә́д.

Ю́ра хи́дем и́щи а́прә́ңа вө́д, а́йтелн а́ңша́щелн, а́ңқа́ңке́дн му́й ха́нты су́рта и́са вө́ндтә́сы.

Ема́ңхә́тлә́т ма́р я́ха а́кта́-щийдсү́в, е́нмум хо́т ву́дэ́вн пу́трема́сү́в, я́ма ома́ссү́в.

Вө́н пө́маци́па ки́тлү́в е́тн-хо́т па́ ры́пак ема́ңхә́тл лэ́-ща́тум Ф.П. И́штимиро́вая. Лү́в кө́ртә́ң ё́хдала́ вө́н ама́т тә́с, каша́ң ху́ята́ са́ма́ң я́саң пу́та́ртә́с.

Нелли ПИЧЕРСКАЯ,
Ва́ншава́т кө́рт

Н.Г. Пичерская

В.Тарлина опра́щ неме́д ха́ншум е́рна́сн ма́ды

Хә́лум у́пи Л.Г. Мо́лдано́ва пи́да до́льдә́т

В.Тарлина ки́тум ху́ра́т

Тәм ими унтасн Дорвош хантэт арят олаңан уша версүв

2006-мит ол вўш эвэлт мўң «Ханты ясан» газетаев пида Ямал мўв Дорвош район Овкерт эвэлт «Щаня ёх» немпи ариты тахи кәшә не Надежда Егоровна Лонгортова (эви опраш-немд Рускаламова) рәпитты питәс. Ма лўв пидала лыпәт енумты тыдәш 2006-мит олн Пулңавәт вошн вәйтан-тыйлдсум. Щи пурайн щәта Ямал мўв ариты-якты фестиваль вәс, хута «Щаня ёх» нух питәс.

Н.Е. Лонгортова ван хәтлуп тыдәш 23-митн 1943-мит олн Катра вошн сема питәс. Лўв әңкел эвәлт ариты вер пелы сәмәна вәс, вантә, әңкел шеңк хурамәна арийс. «Әңкем тәса ён-тәсты неңа вәс, мўңев, эвет, ищи ёнтты вәндтәс. Лўв иса пурайн ёнтәс-ман арийс», — Надежда Егоровна нәмәдмәс.

Лапәтмит классән вәндтыйлман Надя Рускаламова Дорвош район ариты фестивальн лауреата йис. Щирн

әшкола юпийн хўв ән нәмәсәс, хуты елды вәндтыйлды. Әшкола етшуп-тумад юпийн Пулңавәт вошн культпросвет-училищайн вәндтыйлды питәс. Вәндтыдум пурайн Надя фортепиано, баян, скрипка па домра нарәсьяхәтн юнтты питәс. Училище етшуп-тумад юпийн Овкәрта рәпитты китсы, щәта лўв кәртәң Култура хот кәшә йис. 1980-мит олн Овкәрт әшкола-интернат нявремәт вантман тайты неңа йис. Щи оләтн лўв ванкўтлы нәмәсәс, муй пәты ханты арят ән сащдәт. Лўв нумәс

верәс елды ханты йис арят лавәдман тайты. Щирн сыры нявремәт пәты ариты тахи верәс, щәлта 1993-мит олн вән имет пида «Щаня ёх» тахи пўншәс, щәта ар пеләк имет кўтн тәп и ики вәс — щит Семён Гаврилович Лонгортов — Надежда Егоровна икел. Нявремәт па имет әңкет па вән хуятәт арят ариты питсәт. «Щаня ёх» имет Овкәртәң вән хуятәт эвәлт па Щаня мўв кәртәт хўват яңхман арят әкәтты па нух хәншты питсәт. Щиты тәм арят Н.Е. Лонгортова «Ханты ясан» газетаева китты питәс.

2012-мит олн Н.Е. Лонгортова нумәс верәс, ияха әктум арят эвәлт киника есәлты. 2014-мит олн Ямал мўв шуши мирәт верәт департамент ёх вухн нәтсәт па щи арәң непек етәс.

Ин Надежда Егоровна Семён Гаврилович икел пида Пулңавәт вошн рўтышуман вәлдәт, тәп иса арсыр емәңхәтләтн ариләңән.

Надежда Егоровна, вән пәмәшпи, нәң унтасәнән Югра мўв хантәт увәс ханты арят олаңан уша версәт. Елды ханты арят ариман мўңев амтатля!

Людмила СПИРЯКОВА

Нявремәт эдты арят

Вўща удаты, тынәң ханты хәннәхөятәт! Нынәна Ямал мўв Дорвош район Овкурт эдты Надежда Егоровна Лонгортова хәншәл. Тәмхәтл ма нынәна ләңхәлөм әктөм арят адты. Ям арат тәл щитәт нәпека дәщәтсөм.

Мўң Щаня нәңдўв нявремәдәл шеңк умша тайлдәт, туп сәма питләт, әңкидалн ар шупиетн верлайт. Щи ар хуләнтәв пөрайн мөхты ныда, хөта пөхәл па эвиел сәма питәс, мосәң, вўды хотн? Вўдылад пилн ишәкля. Ас хөща ки сәма питәм — ар хўд велты эви па пөх

эдты арят. Тухәл арят мўң «Щаня ёх» ариты хөятәт арилўв, щимәш арят «Эвие», «Ун па ай», «Омраш ёхан» па «Сандра нәмпи эви».

Евдокия Михайловна Лонгортова Оволәңкурт хөща ул, ин пенсияйн омәсл, ай эвиел эдты ар хәншәс.

Куща эви

Эви куща, куща, куща,
Эви айшек, айшек, айшек.
Нөви сәхәң ям эвие,
Салтам вайпи ай эвие,
Картәң сәвәң хөрам эвие,
Хөрам сәклак пөнөм эви.

Эви куща, куща, куща,
Эви айшек, айшек, айшек.

Ун пөх

Ун пөхшикием
Лук велты щи мәнәл.
Вевтамкепа пөхләңки,
Атөм кепа ёхләңки.

Унта шушәл — лук веләл,

Йиңка мәнәл — хўд ведал.
Вевтамкепа пөхләңки,
Атөм кепа ёхләңки.

Вўды кәтләл, ухәл кирәл,
Сувад алмал, ухәл ләләл.
Вевтамкепа пөхләңки,
Атөм кепа ёхләңки.

Щаня ёхан мўвиел
Торлы уйтылдыды.
Вевтамкепа пөхләңки,
Атөм кепа ёхләңки.
(Тәм пөхиел вўды хотн сәма питмәл)

Тәм арят
Надежда ЛОНГОРТОВА
әктәс па нәпека хәншәс.
Ямал мўв,
Дорвош район, Овкурт
«Ханты ясан» газета
№ 33, 18 август 2007 ол

Хәхәлдты кәсупсы мәһәс

Тәм ванән Ёмвошн мет олаң пүш өш, реп, кев, вәнт хұват хәхәлдты кәсупсы мәһәс. Вет шурәс верста мет сора Ёмвош район Шапша көртән вәлдты айдат хә Роман Богордаев хәхләс.

Лүв щиты лупәс: «Мин ащәм пида немасыя тәм йилдуп кәсупсыя ән ләшәтйидсумн. Нәмәссумн, әд ширн хәхәлдсумн паши. Вантә, ванкүтды вәнт хұват хәхәлдсумн». Ёмвош районән Кышик көрт әшколайн өрәшты верәта вәндәтты хә Виктор Александрович нух питум айдат хә юпийн юхтәс. Лүв путәртәс:

«Хәхәлдты өш вера әмшә ләшәтсы. Ям арат пүш репа нух хәхәлдты мосәс. Айдат ёх пида өрәшты лавәрт, ма, вантә, вәна пелка йисум».

Мосл ястәты, йилдуп хәхәлдты кәсупсыя арсыр мұвәт па вошәт эвәлт юхтум 250 хуят кәсәс. Командной ширн иши хәхәлдты кәсупсы вәс. Тәта олаңмитәхия «Открытие» немпи

Р. Богордаев хәхәлдты кәсупсыя

Ёмвошәң вух тайты тахи ёх питсәт. Кимит –

«Сбербанк» тахи неңәт па хәйт.

Политика тәты вера вәндәтәсийт

Югра мұв Дума хушә «Молодёжной парламент» немпи тахи ёх кәшә ләңкәр хә, Ёмвош район депутат Руслан Богордаев округев шуши мир айдат ёх V-мит вәйтәнтупсыя яңхәс. Тәм мирхот вәштыләшн Мегион вош пүңәлн «Этнографический парк «Югра»» немуп вәнт көртән мәһәс.

Айдат ёх Мегион вошн

Тәм вәйтәнтупсы айдат ёх кәшә «Югра лыднуптәты» тахи ёх, Асугорской айдат неңәт па хәйт, Мегион вош йис культура верәт па мұв-авәт верәт вантман тайты тахи хуятәт, «ЛУКОЙЛ – Западная Сибирь» немпи мұв илпи питы вуй па газ

вұты тахи ёх унтасн ләшәтсы.

Тәм одн мирхота әктәшум айдат ёхә «Парламент» верәт олаңән Югра па Ямал мұвнән эвәлт юхтум айдат депутатәт айкел тәсәт. Ёмвош район Дума депутат Р. Богордаев яснәт ширн, айдат эвета

па пухәта ши вер олаңән әмәш хәдәнтты вәс. Лыв иньшәссәт, муй верты мосл, ләлн депутатәт йиты?

Хәлүм хәтл мәр әктәшум айдат ёх «Парламент», «Гражданские инициативы» па «Культурное наследие» верәт олаңән путәртсәт. Щәлта инумса юхәтсәт, тәм юпийн йилдуп мирхота па әктәшйилды, ләлн политика верәт олаңән мет яма уша верты. Щәлта тәлаңа, кәшиды па мәшды вәлдты шира немасыя тахи пүншты, ләлн айдат ёх тәлаңа ат вәсәт. Ши тумпийн «Аңканкем (щәсәм) хушә мойна юхәтсүм» вер ләшәтты, хута айдат ёх вәндәтә ювум хуятәт пида ат вәйтәнтйилсәт, путәртсәт, непека рәт яснәт па йис культура верәт ат хәншсәт.

Щәлта «Российский Север» вәйтәнтупсы олаңән путәртсы. Тәм пүш щимәш вән мирхот Ас потты тыләшн Красноярск вошн верды. Югра мұв эвәлт мет апрәң хәннехә шив па мәнд. «Школа молодого

лидера» немпи хәр Москва вошн верды, шив иши мұң айдат хуятәв мәнд.

Юхи хәшум хәтәлн V-мит вәйтәнтупсыя әктәшум айдат ёх Нижневартовск вошн «Наследие Севера» емәңхәтла яңхсәт. Щәта лыв ариты-якты хәр вантсәт, йис верәт яма вәты хуятәт пида вәйтәнтйилсәт па лыв верум пурмәсәләд вантсәт, увәс мир епләң детутәт дсәт.

Ши юпийн «Молодёжный парламент» тахи ёх Сәм дор тәхийн мұв илпи питы вуй вәйтум ёх пәта верум кев хураса яңхсәт. Руслан яснәт ширн, ешавәд тәм кев хурас иши йилпатды, щит пәты округев губернатор партупсы ширн, мұв илпи питы вуй па газ вұты ёх емәңхәтл вәнты йилдуп кев хурас ат пүншсы.

Айкелнән хәншәс
Руслан БОГОРДАЕВ,
Ёмвош район депутат хә
Хәнты ясәңа
тулмаштәс
Ирина САМСОНОВА

Хә хуят рәпатая вәндтылдәс

Ным Нярьёх кәрта яңхмемн ма пирәш ими Зоя Борисовна Глушкова пида вей-тантыйлсум. Лүв Ас потты тыдәш 5-мит хәтлән 1950-мит олн сема питәс. Ашколая мәнмалн лүв Кев авәт, Кормужиханка па Шәншвош кәртәтн хә-лүм ашколайн вәнд-тылдәс па интернатән вәс. Ашкола етшуп-тумад юпийн Пулңа-вәт вошн войт ямәлды зооветтехникум хуща вәндтыйлдыт питәс, тәп хүв ән вәндтылдәс:

З.Б. Глушкова хидылад пида

— Войт лүвдал-сом-дал оләңән уша верты питсүв. Щәлта хән ам-пәт хурты питсүв, мәне-ма атум вәс. Ма имухты непеклам юхды вүслам па юхи мәнсум. Тәд мәр Нум Нярьёх кәртән мис пәсты неңа рәпитсум.

Па лүңән Зоя ләйң-дал пида Павлодар во-ша вәндтыйлдыт мәнәс. Щимәш вер оләңән нәмәлмәс:

— Ма 18 ода йисум, тәп паспорт непек ән тайсум. Мүң лапәт хәтл тўтәң хопн Омск вош вәнты юхтуптыйлдсүв, щәлта елды Павлодар воша мәнсүв. Етн мойң әх вәлды-холты хота юхәтсүв, паспорт так-ды ләйңем пида удсум. Мосл лупты, хуты ши пу-райн ар кәртәң хуят пас-порт непек ән тайсәт.

Аләңсахәт училищя мәнсәт, экзаменәт па непекәт мәсәт. Зоя 18 ода йис, щирн ол мәр вәндтыйлдыт веритәс. Ол мәр хә хуят вера, щит слесарь-аппаратчика вәндтылдәс, ши тәхел яма етшуптәслә. Па ши пурайн паспорт непек верәс, рәт кәртәл эвәлт непек юхтәс, щәта хәншман вәс, хуты ар

кәртән хуят паспорт не-пек ән тайләт. Елды лүв ол мәр Павлодар вошн опытной завод хуща рәпитәс. Щәлта Алексей Кириллович Глушков ики хуща мәнәс. Лүв Казахстан хәтл етты пеләк мүв эвәлт вәс, щирн айлат кәтнән шив вәлды мәнсәңән. Щәта вет ол вәснән, елды Зоя Ным Нярьёх рәт кәр-тәдә керләснән. Ар ол тәта вәлдәңән. Тәта Зоя Борисовна 1992-мит ол вәнты, колхоз ләп тәхәр-ты пура вәнты 18 ол мәр мис пәсты неңа рәпи-тәс. Щәлта З. Глушкова пенсия вәнты хәтл мәр ай нявремәт тайты хот лавәлман рәпитәс. Икел пилорамайн прораба вәс. Щәлта лүв хүв аст-ма мәшн мәшитәс па әнтәма йис.

Глушковнән вет няв-рем енмәлсәңән. Хән икел әнтәма йис, мет ай пухән тәп 12 ол вәс. Светлана вән эвел ар ол хәтл мәр ай нявремәт тайты хотн пўт кавәртты неңа рәпитл, кәт няврем тайл. Сергей па Алек-сей пухңәл ашколайн әд рәпата верләңән. Ва-лентина эвел Ёмвошн кооперативной учили-

ще етшуптәс, тәп ши не-пек щирн ән рәпитәс, әд рәпата верл. Лүв икия мәнмалн Североуральск воша мәнәс, щәлта икел пида кәтна мәнсәңән па лүв юхды керләс. Валентина кимит пўш икия мәнәс, хәлүм няв-рем енмәлтәл.

Зоя Борисовна хәт хи-лы па хилне тайл: «Луп-ләт, хуты аңкаңкет па шәщәт шәңк мосман тайләт, па муй. И хилем 4-мит классән вәндтыйл, аләңсахәт вўш эвәлт вет щос вәнты ашколайн вәд. Сыры вәндтыйл, щәлта арсыр кружокәта яңхәл. Ашкола эвәлт вевтама керләд». Зоя Бо-рисовна яйд имел пида нивәд няврем тайсәңән, дын әнтәма йиснән. Щирн няд няврем лүв вўс, няд няврем ашәелн Клавдия Семёновна Плехановайн енмәлдыт вўсыйт. «Ин вәна, имене-икеңа, хотәңа йисәт», — Зоя Борисовна лупл.

Ям арат ол юхды Зоя Борисовна рўтьщәты мәнәс. Яң ол ветеранәт Совет хуща кәща ләң-кәр неңа вәс:

— Ши пурайн вете-ранәт Совет кәща Алек-сандр Плеханов пида

вәна пелка ювум әх пә-ты арсыр емәңхәтләт дэщәтсумн. Катра пу-райн мўң хущева Вулаң Отечественной дадн дадясум ветеранәт па дад пурайн тарма рә-питум хуятәт вәсәт. Ин тәп вәна пелка ювум әх хәшсәт. Валентина Тыманова дад пурайн няврема вәс, вән әх пи-да тарма рәпитәс. Гали-на Гришкина па Зинаида Матвеева — вәна пелка ювум именеңән яма ву-хәд ясәңән путәртты хошләңән. Хәлүм хуят хәнты тыв, Увәс мўве-ва, нәртәмды китсийт. Мўң кәртәвн и калмыш-кой па и немәш хоттел әх вәсәт. Кев авәт, Шәнш-вошн па Лопари кәр-тәтн мет ар нәртәмды китум хуят вәс. Ин мўң кәртәвн шимл пирәш хуят вәд. Ин ветеранәт Совет хущи Галина Ша-дрина кәщя вәд.

Зоя Борисовна Глуш-кова худна мис тайл. «Сыры пурайтән турн сәвәрсүв, ин вән йиңкәтн турн дәтлүв. Тәняд олн Клавдия ашәем мис па хор мис тайс», — лупл Зоя Бо-рисовна.

Иньщәссем, рәт ву-хәд ясәңән путәртәл муй әнтә? Юхды лупәс, хуты аңкел лүв пида-да рәт щирн путәртәс. Ашәел сыры әнтәма йис. Ин тәп Клавдия ашәел пида вухәд ясәңән пу-тәртәл. «Ма, вантә, Ас вухәд ясәңән путәрт-лүм, щирн «Луима сәрипос» газета еша лавәртшәк лүңәтты. Тәп тәм газета шәңк лавәлдүм, муйсәр ху-рамәң газетая йис», — Зоя Борисовна Глуш-кова лупәс.

Вухаль не ханты мир верят давальман тайл

Т.А. Лозямова вӱт кертан

Т.А. Лозямова

Лянтор воша яңхемн ма ханты мир катра пурмәсәт давалты хота яңхсум па щәта научной рәпата тәты көшә ләңкәр не Татьяна Андреевна Лозямова пида путәртсум.

— Татьяна Андреевна, еша һаң олденән путәртга!

— Ма — Конда юханән вәдты вухаль не, эви опрашнемем Нертымова. Ма Шугур кертән сема питсум. Аңкем — рүщ не, лүв ашколайн хотхәры лүхәтты неңа рәпитәс, ашәм — вухаль хә, лүв 14 ол вүш эвәлт вәлүпсәд мәр совхоз пәты хүд вәлпәсман вәс. Дын әл хуятһаң вәсһаң, тәп мүн, нявремәд худыева вән непекәңа йисүв. Ма рәт ясәмән ән путәртлүм, вантә, Конда мүн вухаль ясаң хүвн вәтшәсы. Шугур кертән ашкола етшуптәсман па елды Ёмвош медучилишайн вәндтәйлдсум. Тәта икем Ростислав Яковлевич Лозямов пида вәйтәнтәйлдсум, лүв Лянтор вошәң хә. 1993-мит одн мәнем тыв тәслә, 1994-мит одн мой версумн па яха хәншәһәсумн.

Мет сыры лүв мәнем хәнты катра пурмәсәт давалты хота тәтәһәслә, мәһәма щитә таһи мәстәс. Ма щәта рәпитты однитсум, сыры вантты неңа вәсум. Елды Тюмень вош культура па искусства академияһын

«Музейное дело и охрана памятников» таһи заочно щирн етшуптәсум. Ин научной рәпата әхтәйн көшә ләңкәр неңа вәлдүм. Рәпатаем щирн ванкүтлди Пим юхан хонәһән вәдты хәнтәт пида вәйтәнтәйлдүм. Ма рәт вухаль ясаң ән вәлүм, хүвн хәнтәт күтн вәлдүм па еша уша верты питсум, муй олаңһән күтәдн хәнтәт путәртләт.

— Муйсәр научной рәпатайт нын рәпитты әхләң төләт?

— Итәх рәпатнеклүв хәнты мир культура, итәх әх Лянтор вош олаңһән уша верләт па научной непекәт хәншләт. Ма 2008-мит ол вүш эвәлт «Традиционная хозяйственная деятельность мужчин ханты и их мировоззрение» немпи научной непек хәншлүм. Икем ванкүтлди рәпатаема нәтәс, щәл, хуты лүв әнтәма йис. Ма муй олаңһән тәп лүв эвәлтәдә әнт иньщәссум, лүв имухты юлды лупиләс, вантә, әңкел-әшел па вән рәтләд эвәлт муй иса вәйтәс. Лүв Дарко-Горшково кертән сема питәс, Лянтор вошн

енмәс. Пим юхан хонәһән вәдты хәнтәтә мойна яңхты нәтәс. Ма елды нумәс тайлүм нявремәт пәты тәта вәдты хәнты мир вәлүпсы олаңһән киника хәншты. Вантә, уәс хәнтәт олаңһән ар хәншман вәд, Пим юхан хәнтәт олаңһән шимл.

Мүн научной рәпатнеклүв иса муй верләт, ләдн вошәң әх Пим хәнтәт олаңһән ат вәйтсы. Әвәтпүхәт пәты «Неврам» («Няврем») хәр рәпитл, тәта дыв Пим хәнтәт олаңһән уша павәтләт. Ханты мир емәңхәтләт ләшәтлүв. 2004-мит ол вүш эвәлт «Вурна хәтл» верлүв, щит тумпи Пүпи якхот вандәлүв. Мүн катра пурмәсәт давалты хотәв Вачун юхан (Ващ юхан) хонәһән омәсл, щирн 2012-мит одн вәлщи Петра хәтл ләшәтсүв. Нявремәтә тәм емәңхәтл шәңк мәстәс. Вошәң па мойң әх ванлүпсәт ләшәтлүв.

Кашәң лүң пураһын нявремәт пәты әмәщ рүтшәты хәрәт рәпитләт, щит «Вүт кертән рүтшәты хәр», «Ай этнограф», «Эколог + ма = ләхсәһән» па па хәрәт.

Мүн пиләва вүт кертән вәдты хәнтәт рәпитләт, дыв мойң әх пәты арсыр хурамәң пурмәсәт, анәт-сәнәт

верләт, аканят, хирәт әнтләт.

Кашәң ол юхи хәшум тыләшн мүнәва нәтты вошәң әх нявремәд пида мойна вохлүв па ишәклүв. Мүн ләхәслүв — щит Ольга Ивановна Колыванова шәңәт, Аграфена Семёновна Сопочина (Песикова), Галина Павловна Лаптева па Дмитрий Данилович Нимперов — нарәсьюхәт верты хә, щит тумпи юх эвәлт арсыр мосты пурмәсәт верл, тәм пура вәнты ев хүд сом эвәлт айм кавәртәл. Вантә, дыв Пим юхан хонәһән вәдты хәнтәт олаңһән путәртләт, емәңхәтләт ләшәттә нәтләт, катра пурмәсәт төләт. Тәм олн «Ма юханем ар сый» немпи вәйтәнтүпсәһын ма арсыр хәнты нарәсьюхәт олаңһән путәртсум. Щәл-та ныньюхн нарәссүв, арисүв, нявремәт пида әмәщ юнтүпсәтн юнтсүв. Әхәт ишәкты непекәт па тыһәң мойлүпсәт мойләсүв. Шәңк ям, сәмәңа вәйтәнтүпсы мәһәс, мойң әх пида путәртсүв, арисүв, юхи мәнты ән ләңхәсүв. Ханты хотыенән вәйтәнтүпсы мәһәс, щәта шәңк әмәщ вәс.

**Татьяна Лозямова
пида путәртәс
Людмила СПИРЯКОВА**

Әмәш кәсупсәт верәнтсыйт

Вәйт дор тыдәш 12-мит хәтлән Ёмвошн «Югра-Атлетикс» кәсты хәрн «Өрәшты вер әхтыин» емәңхәтл вәс. Шив вәнлат па айлат хуятәт юхәтсәт, дәдн күтәдн өрәшты па тәдаңа вәдты щирдал вандтәты.

Тәм емәңхәтл округ кәшә не Н. Комарова пүншәдә. Дүв кәсты тәхия әктәшум хәнне-хуятәта ям хошум яснәт путәртәс. Ши юпийн спортсменәт каратә вер вандтәсәт. Шәдта кашәң хуят муйсәр өрәшты вер сәмла хойс, ши верн кәсты веритәс. Икет ГТО щирн өрләд нух вантты, муй па навәртты, гиря нух талты па па верәт щирн кәсты веритсәт. Имет па нявремәт пәта атәдта кәсупсәт вәсәт. Мет ай

пушхәт пәта «Мет сора ваңкты пушәх» кәсупсы верәнтсы. Вәншәк нявремәт немасыя навәртты шүңк хуши навәрсәт па «Весёлые старты» кәсупсийн кәссәт.

Юхтум хотгел ёх Пархом ай вес вой пида хур верты веритсәт. Ши вой округев хоккейн юнтты тәхи давалты ута вәд.

Ши тумпи мойң хуятәт увәс өрәшты верн кәсты иши щир тайсәт. Дыв әхәл шәпи навәрсәт, әхәл эвәлт нәд есәдсәт.

Айлат пухәт өрәшдәт

Шәдта икет па айлат пухәт футбол юнтупсийн юнтсәт.

Кимит хәтәдн па туристәт пәта верум «Вәнт кәрт» тәхийн Шуши мирәт емәңхәтл

вәс, хута иши увәс мир өрәшты кәсупсәт верәнтсыйт.

Мария ВАХ
Хәнты ясәңа
тулмаштәс

Надежда МОЛДАНОВА

Ёмвошәң нявремәта шуши мир өрәшты верәт вандтәсыйт

Мүвтәд шуши мирәт емәңхәтл едпийн Ёмвошн вәйт дор тыдәш рүтышәты хәтәдн Югорской вош хулуйн 3-мит йилдуп ар нартупәң хот пүнәдн вәдты хәрн тәм тәхийн вәдты-холты нявремәт пәты увәс мир өрәшты кәсупсәт ләшәтсыйт.

Нявремәт кел талдәт

Юнтты па өрәшты хәр мәнум пурайн тыв ветяңкем няврем әңкидал-ащилал пида әктәшсәт. Дыв пәтәда арсыр юнтәт ләшәтсыйт. Нявремәта шәңк әмәш

вәс шуши мир щирн өрәшты. Дыв апрәңа па амтәңа хәхәдсәт, навәртсәт, юнтсәт. Вән хуятәт дыв пиләда па өрәшсәт.

Югра мұв Этноспорт Федерация тәхи кәшә

Константин Соловьёв тәм өрәшты кәсупсы оләңән лупәс:

— Мүвтәд шуши мирәт емәңхәтл постәты едпийн, мұң, Югра мұв Этноспорт Федерация тәхи ёх па Ас-угорской айлат әвет па пухәт, вошәң нявремәт пәты увәс мир өрәшты кәсупсәт вандтәты нәмәссүв. Вантә, кашәң хәнне-хә, кашәң няврем тәх пурайн щир ән тәйд немасыя увәс мир кәсупсәта, емәңхәтл-та юхәтты па вантты, муй щирн шуши хуятәт күтәдн кәсләт. Вәдты-холты хот пүнәдн омәсты хәрн тәмәш верәт ләшәтты ки, нявремәта шәңк әмәш пилд. Тәмхәтл ар няврем юхтыләс. Дыв апрәңа навәрсәт, хәхәдсәт, кел па сув юх тывәдт-тухәлт тәдсәт, «Щол» немуп юнтутн

юнтсәт. Щит пәты нә-мәслум, тәмәш увәс мир өрәшты кәсупсәт арсыр вошәң хәрәтн ләшәтты мосл. Щиты айкемн шуши мир өрәшты верәт оләңән арсыр тәхәтн вәты пилдәйт. Ши тумпийн Югра мұв вошәтн па кәртәтн ишимәш верәт нух адумдәйт.

Тәм мосты увәс мир өрәшты хәр «ПРОСТОДОМ» немпи арендной хот, Югра мұв Этноспорт Федерация тәхи ёх, Ас-угорской айлат ёх унтасн тывәс.

«Дәңхәлүв, дәдн Ёмвошәвн па районәвн хотәт вантман тәйтты кәшәйт тәм вер оләңән ат вәйтсәт па дыв хотләд пүнәдн ишимәш шуши мир кәсты хәрәт ат ләшәтсәт», — лупәс Ёмвош район айлат депутат хә Руслан Богордаев.

Ирина САМСОНОВА

М. Рябова ухшам пунты вер ванттал

Юхтум мойң ёха ёмаш вантты вёс

Шуши мират мой вер олаңан

Вейт дор тыдәш нялмит хәтлән Ёмвошн «Мў-авәт па Хәннех» немпи пурмәсәт лавәлты хотн вәйтәнтупсы вәс, хута ухшам пунты олаңан путәр мәнәс. Ши тумпи «Звон танцующей судьбы» немпи ванлтупсы версы. Шәта шуши мират мой вер уша верты па пурмәсәт шиваләты рәхәс.

Ши ванлтупсы музейн рәпитты не Ирина Кобыльцова пүншәс. Лүв тәм ванән айдат верантты хуятәт пида рәпитты олнитл. Тәм ванлтупсы пүншты лүведа хәнты үчөной не Татьяна Молданова па арсыр якәт вәты хуят Маргарита Рябова нәтсәңән.

Т. Молданова путәртәс, муй ширн катра пурайн хәнәт, вухалят па юрнәт ухшамәт нух пунсәт па хутыса тәмхәтл пунман тайләт. Лүв исторической наукайт кандидат Надежда Васильевна Лукина хәншум хурәт ванлтәс па лупәс, хуты Ас муй юхан хонаңан хәнты неңәт ухшамәт дыв ширелн пунман тайсәт. Вухалят па мудтыкем и ширн ухшам нух пунсәт. Ным Ләв юхан вухалят ухшам пунтәдн йирдал әл шәнша утыйдсәдал.

Әмәш нух вантты па уша верты вәс, муй ширн хәнты, вухаль имет па курд, осетин, туркмен, бедуйн па Индия мұв неңәт ухшамәт пунләт. Ши вер олаңан уша верты ёх лупләт, хуты увәс мир имет нұм мұв неңәт иты ухшамәт тайләт.

М. Рябова юхтум хуятәта ванлтәс, муй ширн Ваншавәт рәт кәртәдн неңәт арсыр верәт верты пурайн ухшамәт пуныйдсәт. Хән әл ухшам пунман яңхсәт, муй па йир верты, пүпи як хот пурайн, муй ширн емәлдсәт.

Шәлта увәс мир мой вер ванлтупсы мәнсүв. Мой пурайн мет әмәш вәс не пида вантты. Муй арат тәда йис, шит уша ювәнтәс пурмәсәт вантты юпийн, ши хәтлән не арсыр хирәт, намтәт, дон похләт, вой сух пуләт ванлтәс. Ләмәт-

сухәт лүведа муй па хотәң ёхләд пәты ёнтум утәт эвәлт уша йил, лүв тәс па хурамәң хуят муй әнтә. Ияха мәнты вер әңки-ашийн арталәсы, итәх пурайн не муй па хә хуят ши олаңан не мәлт ән па вәйтсәңән. Пид хуят арталәты пәты навәртне кавәртты пұта мосәс вана йиты, ши кәтнән нялыйн шитәт амәртсәңән па няләнән ияха ат хойсәңән, шиты ки тывәл, дын шеңк уяңа вәлты питләңән. Катра йисн непек юкана мой юхие тайсы, шит ләваса немхуята әнт адьсы. Шит эвәлт уша йис, не пәты муй арат вұды мәсы. Хәнты па вухаль мой еша па ширн верантсы. Хәнты хуши әңки-аши муй па ван рәт ёх күтәдн путремәсәт, вухаль мир хуши немасы адюм хуятәт. Не хуят рәтәт кашашсәт ки, ши пурайн дыв мой-лупсийн катлуптәсийт.

Ши юпийн хот лыпийн хәшап йирты мосәс. Пәсан омәстийн, велши хә хуят етәс. Шит версы, венш ән шиваләты пәты. Ики хот ёха не хуят

венш, ёшнән, күрнән ләп хәнәтман тайты мосәс.

Мой поры не муй па хә хуят хотн ләщәтты верәтсәт. Ши вер итәх пурайн и-кәт тәд лавәлты мосәс, вантә, хәя ши мәр ими рәта вұды муй па вой мәты. Не итәх пурайн долумды. Ши пурайн вой па хә такды хәшды. Шит ки тывәс, не па хә хуят хәлум пұш нохәр юх мухаләя ләрисәңән, дын ши унтасн так ширн вәлты питләңән. Мудты арат ол мәнты юпийн тәп не әңки-аши пида яма йиләт.

Увәс мир күтн мой поры ихурасуп вәс. Не ши хәтлән немасы хурамәң ернәс ләмәтәс. Дын имена-икеңа луңәтсийнән, хән не икедн ухшамн пунәлтәсы. Ши пәты вой нух хурсы. Не сухән ләмәт-тыйн, лүв вән холдупа питыләс. Лүведа хәлум ернас ләмәтсы, хәлум муй па вет ухшам пунсы. Тәд тәрумн — сәх па вей.

Мария ВАХ

Ханты ясанг
(Хантыйское слово)
№16 (3484), 24.08.2017

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры
Издатель
Департамент общественных
и внешних связей Ханты-
Мансийского автономного
округа – Югры

Редакция

Главный редактор –
Решетникова Р.Г.
Телефон (3467) 33-36-82

Заместитель главного
редактора – **Вах Н.И.**
Телефон (3467) 33-24-02

Ответственный секретарь –
Рагимова Н.В.
Телефон (3467) 33-24-02

Адрес редакции и издателя:

628011, г. Ханты-Мансийск,
ул. Комсомольская, 31
тел./факс (3467) 33-17-52

E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:
ООО «Новости Югры»
Производство» г. Сургут,
ул. Маяковского, 14.

Подписано в печать:

по графику 24.08.2017 г.
в 9.00.; фактически
24.08.2017 г. в 9.00.
Индексы **04393, 54393**
Тираж **2210** экз. Заказ **531**
Цена свободная

Газета зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в сфере
связи, информационных

технологий и массовых
коммуникаций по
Тюменской области, ХМАО-
Югре и ЯНАО. Свидетельство
о регистрации ПИ №ТУ 72-
00796 от 23 января 2013 г.

Мнение авторов
публикаций не
обязательно отражает
точку зрения
редакции.